

Модуль 2 (Частина 2)

Наративи цифрових медіа та сприяння транскордонному діалогу

*Розроблено Outside Media &
Knowledge*

www.includememedia.eu

This resource is licensed
under CC BY 4.0

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the Finnish National Agency for Education. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them

* З метою економії паперу, будь ласка, друкуйте цей документ у відтінках сірого або чорно-білому режимі, а не у кольорі. Друкуйте на обох сторонах аркуша (двосторонній друк) і, якщо можливо, розміщуйте кілька слайдів або сторінок на одному аркуші.

М2 Частина 2 – Ключовий напрям 2

Роль цифрових медіа у протидії дезінформації в європейському політичному дискурсі

www.includememedia.eu

This resource is licensed
under CC BY 4.0

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the Finnish National Agency for Education. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them

* З метою економії паперу, будь ласка, друкуйте цей документ у відтінках сірого або чорно-білому режимі, а не у кольорі. Будь ласка, друкуйте на обох сторонах аркуша (двосторонній друк) та, якщо можливо, друкуйте кілька слайдів або сторінок на одному аркуші.

Модуль 2

Медіа-нарративи та транскордонний діалог

Цей модуль досліджує, як цифрові медіа впливають на регіональні нарративи та міжкультурне розуміння в об'єднаній Європі.

ВИ ЗНАХОДИТЕСЯ
ТУТ

МОДУЛЬ 2 (Частина 1)

Тема 1

Транскордонна журналістика та сторітелінг – об'єднання різноманітних поглядів

Розглядає, як цифрові платформи допомагають громадам долати наслідки конфліктів, відновлювати довіру та сприяти діалогу для підтримки довгострокового миру та співпраці.

МОДУЛЬ 2 (Частина 2)

Тема

Роль цифрових медіа у протидії дезінформації в європейському політичному дискурсі

Розглядає, як дезінформація поширюється через кордони, які ризики вона становить для згуртованості та демократії, а також які інструменти використовуються для боротьби з нею.

МОДУЛЬ 2 (Частина 3)

Тема 3

Медійне висвітлення міграції та мультикультуралізму в Європі

Аналізує, як мігранти та різноманітні культури подаються у цифрових нарративах – і інклюзивний сторітелінг може протидіяти упередженості.

МОДУЛЬ 2 (Частина 4)

Тема 4

Вплив цифрових медіа на регіональну ідентичність та європейську інтеграцію

Розглядає, як онлайн-медіа формують місцеву ідентичність та європейську приналежність, а також чи об'єднують вони спільноти чи роз'єднують їх.

Коротко про модуль 2

Ключовий напрям: Медійні наративи та транскордонний діалог

Мета: Зосереджується на тому, як цифрові медіа можуть долати регіональні, культурні та національні розбіжності, сприяючи етичному сторітелінгу, боротьбі з дезінформацією та посиленню голосів, що недостатньо представлені в Європі. Цей модуль досліджує, як цифровий сторітелінг – за умови дотримання етичних принципів та інклюзивності – відіграє потужну роль у формуванні публічних наративів про міграцію, мультикультуралізм, ідентичність та європейську інтеграцію. Він аналізує, як медіафахівці, освітяни та молоді творці можуть співпрацювати, щоб протистояти шкідливим стереотипам, переосмислити регіональні ідентичності та побудувати транснаціональне взаєморозуміння.

Ключові слова: транскордонна журналістика, цифровий сторітелінг, регіональна ідентичність, мультикультурні наративи, європейська інтеграція, дезінформація, дискурс про міграцію, етичні медіапрактики, участь молоді в медіа, міжкультурний діалог, публічна сфера, громадська довіра

Огляд модуля

Цей модуль досліджує, як цифрові медіа впливають на регіональні наративи та міжкультурне розуміння в об'єднаній Європі. Він вивчає, як журналісти, освітяни та представники громадянського суспільства використовують медіа для:

- подолання національних та регіональних розбіжностей,
- боротьби з дезінформацією та ексклюзивними наративами,
- відображення мультикультурних реалій,
- сприяння створенню демократичного та інклюзивного цифрового простору.

01

Транскордонна журналістика та сторітелінг — об'єднання різноманітних поглядів

Досліджує, як транснаціональний сторітелінг сприяє розвитку емпатії, протидіє ізольованим наративам та сприяє формуванню спільного суспільного розуміння.

ВИ ТУТ

02

Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією в європейському політичному дискурсі

Досліджує, як дезінформація поширюється через кордони, які ризики вона становить для згуртованості та демократії, а також які інструменти використовуються для боротьби з нею.

03

Медійне висвітлення міграції та мультикультуралізму в Європі

Аналізується, як мігранти та різноманітні культури подаються у цифрових наративах, а також як інклюзивний сторітелінг може протидіяти упередженості.

04

Вплив цифрових медіа на регіональну ідентичність та європейську інтеграцію

Відображає як онлайн-медіа формують місцеву ідентичність та європейську приналежність, а також про те, чи об'єднують вони спільноти, чи роз'єднують їх.

Огляд модуля

За допомогою практичних прикладів, цифрових інструментів та творчих медіа-практик слухачі проаналізують потенціал **транскордонного сторітелінгу**, оцінять ризики, пов'язані з **фрагментацією чи поляризацією ЗМІ**, а також дослідять, як регіональні ідентичності можуть співіснувати з більш широким почуттям європейської приналежності.

02 **Сторінка 5**
Огляд модуля

04 **Сторінка 11**
Тема 2
Дезінформація в
політичному
дискурсі

Модуль 2: Наративи цифрових медіа та сприяння транскордонному діалогу

01 **Сторінка 4**
Короткий опис
модуля

03 **Сторінка 9**
Результати
навчання

Модуль 2 (Частина 2) Елементи інтерактивного навчання

Результати навчання

Тема 1: Транскордонна журналістика та сторітелінг — об'єднання різноманітних поглядів

- Визначити, як практики спільного сторітелінгу між країнами сприяють розширенню медіа-плюралізму та покращенню громадянського розуміння.
- Проаналізувати приклади, коли транскордонна журналістика викривала правду, руйнувала стереотипи або надавала людського виміру складним проблемам.

Тема 2: Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією в європейському політичному дискурсі

- Дослідити, як дезінформація поширюється на транснаціональному рівні та впливає на демократичний дискурс і довіру громадськості.
- Вивчити цифрові інструменти, партнерства та стратегії, що протидіють дезінформації та сприяють стійкості онлайн-спільнот.

Результати навчання

Тема 3: Зображення міграції та мультикультуралізму в Європі через ЗМІ

- Критично оцініть, як міграція та мультикультуралізм зображуються в цифрових та соціальних медіа в різних європейських контекстах.
- Розробіть інклюзивні медіапрактики та рекомендації, що сприяють людиноцентричному та нюансованому сторітелінгу.

Тема 4: Вплив цифрових медіа на регіональні ідентичності та європейську інтеграцію

- Оцініть, як цифрові простори одночасно зміцнюють та переформатують регіональні, національні та європейські ідентичності.
- Поміркуйте над тим, як цифровий сторітелінг може налагоджувати зв'язки між культурами та сприяти більшій інтеграції Європи.

Тема 2

Роль цифрових медіа у
боротьбі з
дезінформацією в
європейському
політичному дискурсі

Проблема дезінформації в Європі

У цифровому контексті дезінформація (неправдива або оманлива інформація) швидко поширюється в європейському онлайн-просторі, часто випереджаючи правду.

Соціальні мережі, месенджери та навіть алгоритми пошукових систем можуть посилювати чутки та фейкові новини, впливаючи на громадську думку та політичний дискурс. Європейські суспільства можуть відчувати негативний вплив, який поширюється на різні сфери життя: від політики та громадянської активності до конспірологічних теорій щодо здоров'я та науки.

Згідно з опитуваннями ЄС, переважна більшість європейців стурбована тим, що дезінформація в інтернеті становить **загрозу для демократії** та соціальної згуртованості. Легкість обміну контентом в інтернеті означає, що фейкова новина, опублікована в одній країні, може швидко поширитися багатьма мовами.

Тема 2

Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією в європейському політичному дискурсі

Джерела

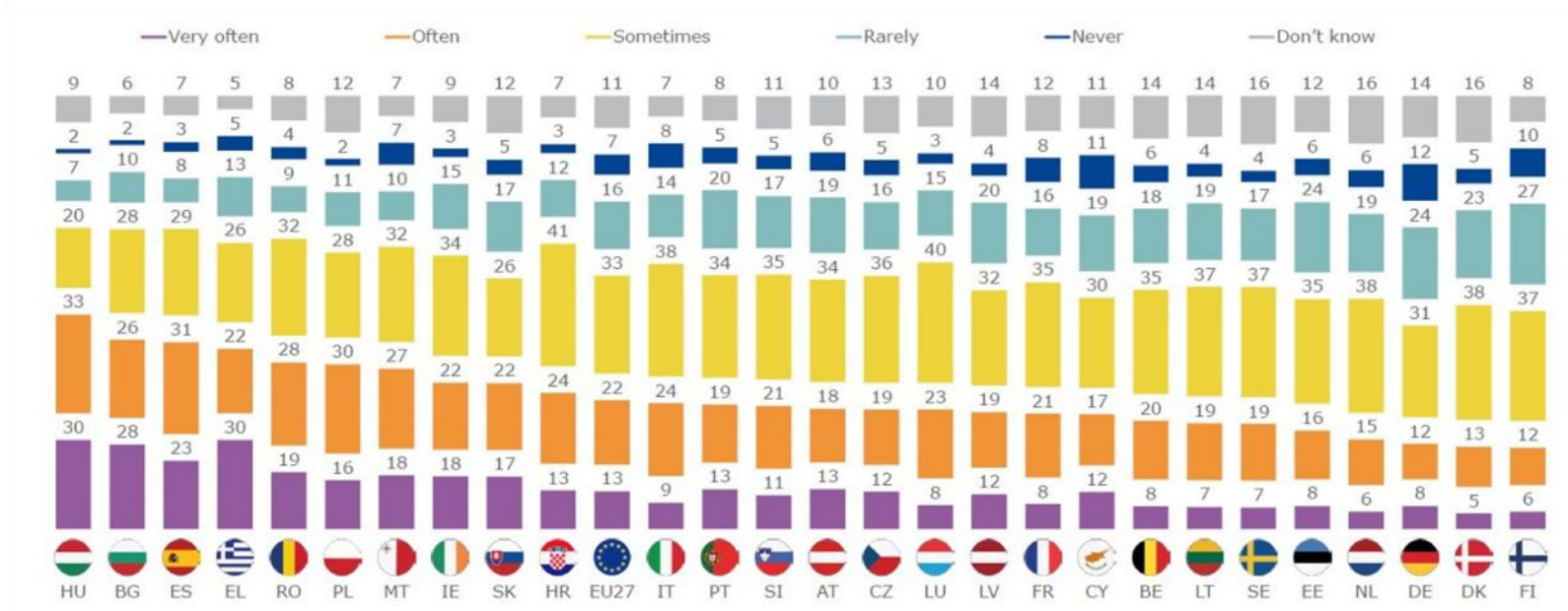
<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2966>; datajournalism.com).

Проблема дезінформації в Європі

Тема 2

Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією в європейському політичному дискурсі

Як часто, на вашу думку, ви особисто стикалися з дезінформацією та фейковими новинами протягом останніх 7 днів?

Джерело <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2966>

Як дезінформація перетинає кордони

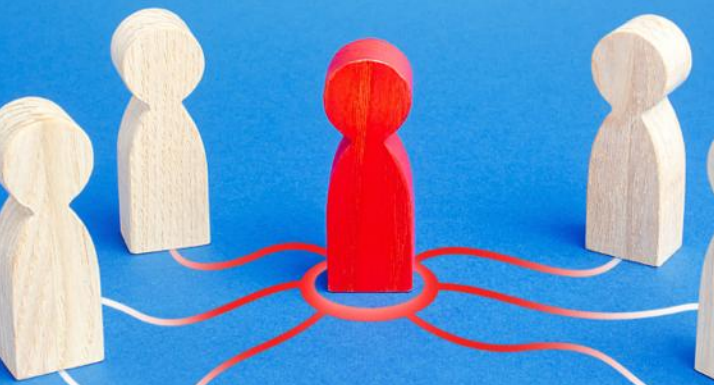
Цифрові медіа-платформи за своєю природою є глобальними. Сенсаційна фейкова новина чи відредаговане зображення не залишаються обмеженими місцем свого походження:

Тема 2

Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією в європейському політичному дискурсі

- **Переклад:** Оманливий контент часто перекладається (або містить мінімум тексту), тому поширюється серед мовних спільнот. Наприклад, неправдива розповідь про політику ЄС може з'явитися в одній діаспорній групі у Facebook, а незабаром — і в інших.
- **Боти та скоординовані мережі:** Зловмисники використовують автоматизовані акаунти в соціальних мережах (ботів) для поширення одних і тих самих неправдивих повідомлень одночасно в багатьох країнах.

Як дезінформація перетинає кордони

Тема 2

Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією в європейському політичному дискурсі

- **Алгоритмічне поширення:** такі платформи, як YouTube або X, за допомогою алгоритмів можуть просувати цікавий (часто провокативний) контент за межі країни свого походження. Це означає, що брехня, створена в країні А, може стати популярною в країні Б, навіть якщо вона є абсолютно неправдивою.
- **Діаспора та транснаціональні спільноти:** спільноти мігрантів або діаспори обмінюються новинами з рідною країною і навпаки через цифрові канали. На жаль, це може включати неперевірені історії, що поширюють дезінформацію між країнами. Приклад: Під час пандемії COVID-19 теорії змови (такі як помилкові «ліки» або міфи про вакцини), що з'явилися на маловідомих веб-сайтах в одній європейській країні, незабаром почали з'являтися у групах WhatsApp та Facebook по всьому континенту, що вимагало узгоджених транскордонних зусиль для їх спростування.

Вплив на політичний дискурс

Тема 2

Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією в європейському політичному дискурсі

Дезінформація не просто спотворює факти, вона поляризує суспільство. У європейській політиці неправдиві або оманливі наративи використовуються для:

- **Впливати на результати виборів та референдумів:** наприклад, напередодні виборів вигадані історії про кандидатів або партії можуть впливати на виборців.
- **Підриву довіри:** Повторні фейкові твердження можуть підірвати довіру громадян до інституцій та провідних ЗМІ, якщо не реагувати на них.

Вплив на політичний дискурс

Тема 2

Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією в європейському політичному дискурсі

- **Підживлення популізму та екстремізму:** Наративи відчуження (наприклад, неправдиві історії, в яких мігрантів звинувачують у злочинах або змовах ЄС проти націй), сприяють поширенню екстремістських тез. Вони спрощують складні питання до сенсаційних вигадок, які можуть поширюватися швидше, ніж виважена правда.
- **Відволікання уваги та розкол:** дезінформація часто націлена на емоції. Шокуюча брехня може домінувати в онлайн-дискусіях, відволікаючи увагу від реальних проблем. Наприклад, фейкова історія про злочин, скоєний іммігрантом, може затьмарити об'єктивну дискусію щодо імміграційної політики. Такі спотворення перешкоджають раціональному, заснованому на фактах дискурсу на європейському рівні.

Цифрові медіа – частина проблеми та рішення

Цифрові медіаплатформи (Facebook, Twitter/X, YouTube, TikTok тощо) є **носіями** дезінформації, але вони також відіграють ключову роль у боротьбі з нею:

- **Швидке поширення:** Неправдива новина може стати вірусною на Facebook за лічені години. Алгоритм YouTube може автоматично відтворювати оманливі відео, а тренди Twitter можуть піднімати сумнівні твердження. Це змусило технологічні компанії та політиків визнати свою роль у цій проблемі.
- **Виявлення та реагування:** З позитивного боку, цю ж швидкість можна використати для виправлення ситуації. Соціальні медіа дають змогу перевіряти факти в режимі реального часу; наприклад, коли оманливий твіт набирає популярності, експерти та фахівці з перевірки фактів можуть швидко відповісти або **позначити** його правильною інформацією.

Тема 2

Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією в європейському політичному дискурсі

Цифрові медіа – частина проблеми та рішення

Тема 2

Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією в європейському політичному дискурсі

→ **Політика платформ:** Цифрові платформи впроваджують такі заходи, як попередження про вміст, позначки про перевірку фактів та коригування алгоритмів, щоб **зменшити поширення дезінформації**. Наприклад, Twitter (до 2023 року) експериментував із підказками («Прочитайте статтю, перш ніж ретвітнути»), щоб обмежити сліпе поширення заголовків. Facebook та YouTube посилили видалення перевірено неправдивого шкідливого вмісту (наприклад, дезінформації про COVID), часто у співпраці з організаціями, що перевіряють факти.

Цифрові медіа – частина проблеми та рішення

Тема 2

Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією в європейському політичному дискурсі

→ **Інформування громадськості за допомогою цифрових кампаній:** Соціальні медіа також використовуються для проведення інформаційних кампаній (ГО або ЄС), що навчають користувачів розпізнавати фейкові новини. Наприклад, кампанії Європейської комісії в соціальних медіа заохочували критичне мислення та рекламували такі ресурси, як портали з перевірки фактів. Отже, хоча цифрові медіа сприяли поширенню дезінформації, вони також пропонують інструменти для стримування цього потоку, якщо їх використовувати відповідально.

Тема 2

Роль цифрових медіа
у боротьбі з
дезінформацією в
європейському
політичному
дискурсі

Європейські ініціативи – спільна боротьба з фейковими новинами

Європейські інституції та партнерства активно борються з онлайн-дезінформацією:

→ [Кодекс практики ЄС щодо дезінформації](#): У 2018 році ЄС сприяв прийняттю добровільного кодексу, за яким провідні технологічні платформи (Facebook, Google, Twitter тощо) погодилися вживати заходів проти дезінформації – наприклад, шляхом демонетизації фейкових новин (припинення надходження доходів від реклами) та просування авторитетного контенту. Цей Кодекс було [посилено у 2022 році](#) за допомогою більш зобов'язуючих заходів та вимог щодо прозорості, пов'язаних із новим Законом про цифрові послуги.

European
Commission

Тема 2

Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією в європейському політичному дискурсі

Європейські ініціативи – спільна боротьба з фейковими новинами

→ Європейська обсерваторія цифрових медіа (EDMO):
Заснована у 2020 році, EDMO є центром, що підтримується ЄС і об'єднує фахівців з перевірки фактів, науковців та медіаорганізації з усієї Європи. Вона підтримує мережу національних/регіональних центрів, які відстежують та аналізують тенденції дезінформації їх мовами, а потім діляться результатами. Ця транскордонна мережа означає, що фейкові наративи, виявлені в одній країні, можуть бути швидко позначені для інших країн.

European Digital Media Observatory

Європейські ініціативи – спільна боротьба з фейковими новинами

Тема 2

Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією в європейському політичному дискурсі

→ EU vs Disinfo (ініціатива ЄС із протидії дезінформації): ініціатива Європейської служби зовнішніх справ, яка спочатку була зосереджена на протидії прокремлівській дезінформації, веде онлайн-базу даних спростованих неправдивих повідомлень. Станом на 2021 рік було зібрано тисячі випадків дезінформації, спрямованих на європейську аудиторію, викриваючи типові тактики (наприклад, конспірологічні наративи). Ресурс регулярно публікує звіти про тенденції та статті, що розвінчують міфи, ефективно виступаючи в ролі транскордонного ресурсу з перевірки фактів.

Джерело https://www.eeas.europa.eu/eeas/euvsdinfo-how-debunk-over-6500-disinformation-cases-four-years_en

Тема 2

Роль цифрових медіа
у боротьбі з
дезінформацією в
європейському
політичному
дискурсі

Європейські ініціативи – спільна боротьба з фейковими новинами

→ Система **швидкого оповіщення**
https://www.eeas.europa.eu/node/59644_en: ЄС
створив систему швидкого оповіщення між органами
влади держав-членів для обміну інформацією в
режимі реального часу про кампанії з дезінформації,
особливо під час виборів. Якщо під час виборів в одній
країні спостерігається хвиля фейкових новин
(наприклад, через Facebook), інші країни отримують
попередження, щоб стежити за подібними
тенденціями.

Чому дезінформація зараз має значення

Головний ризик на 2025 рік:

Недостовірна інформація та дезінформація посіли перше місце серед глобальних ризиків за дворічний період та увійшли до п'ятірки найбільших довгострокових ризиків.

Ключові чинники:

- Контент, створений штучним інтелектом, не відрізняється від контенту, створеного людиною, що призводить до наповнення інформаційної екосистеми неправдивими або оманливими даними.
- Політична та суспільна поляризація підсилює як попит на дезінформацію, так і її поширення.
- Фрагментований медіапростір та упередженість алгоритмів поглиблюють плутанину та недовіру.
- Лише 40% людей у світі заявляють, що довіряють більшості джерел новин.

Наслідки:

- Підрив довіри громадськості до демократичних процесів
- Підривання громадянської активності та інституційної легітимності
- Підвищена вразливість до іноземного втручання та соціальних заворушень

Джерело <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2966>

Роль

Фактчекерів та редакцій

Організації з перевірки фактів стали передовими борцями проти цифрової дезінформації в Європі. Такі групи, як Full Fact (Велика Британія), Correctiv (Німеччина), Pagella Politica (Італія) та багато інших, тепер співпрацюють у транскордонному масштабі.

Вони використовують цифрові медіа для:

→ **викривання неправдивої інформації в режимі реального часу:** вони публікують статті, твіти та відео, в яких розслідують вірусні твердження. Важливо, що вони оптимізують цей контент для поширення в Інтернеті — наприклад, інфографіку або короткі пояснювальні відео, які швидко демонструють, чому твердження, що поширюється, є неправдивим.

Роль

Фактчекерів та редакцій

- **Співпраця через мережі:** Багато хто входить до загальноєвропейських коаліцій (наприклад, Міжнародної мережі перевірки фактів або фінансованого ЄС центру перевірки фактів). Якщо одна група спростовує інформацію, яка має значення в інших регіонах, вона ділиться результатами своїх досліджень, щоб інші могли їх перекласти або адаптувати. Прикладом є альянс #CoronaVirusFacts щодо COVID-19, який об'єднав понад 100 фактчекерів по всьому світу (включно з багатьма командами з ЄС), щоб об'єднати їхні спростування та уникнути дублювання.
- **Наполягання на відповідальності:** Фактчекери часто співпрацюють із соціальними мережами — повідомляючи про повторюваних дезінформаторів або надсилаючи запит на видалення певних шкідливих фейкових дописів відповідно до правил платформи. У Європі деякі редакції почали залучати «вбудованих» фактчекерів, які безпосередньо впливають на рішення редакції, щоб уникнути ненавмисного поширення дезінформації.

Роль

Фактчекерів та редакцій

→ **Просвітницька діяльність з медіаграмотності:** Вони не лише викривають фейки, а й просвічують. Організації проводять семінари або створюють онлайн-вікторини, навчаючи громадян, як розпізнавати фейкові акаунти чи оброблені зображення. Наприклад, французьке видання Le Monde у своєму розділі «Les Décodeurs» пропонує навчальні матеріали з перевірки джерел.

Думка експерта

Розуміння інформаційного хаосу

Коментар експерта: «Сучасне інформаційне середовище є більш хаотичним і ним легше маніпулювати, ніж будь-коли раніше», — попереджає «Посібник з перевірки дезінформації». Це відображає консенсус серед європейських медіаекспертів: цифрова екосистема — з її потоками контенту, створеного користувачами, алгоритмічною персоналізацією та «ехокамерами» — створила «інформаційний хаос». У такому середовищі традиційні методи спростування чуток після їх поширення можуть виявитися недостатніми. Експерти, такі як д-р Клер Уордл (First Draft), виступають за проактивний підхід: підвищення прозорості алгоритмів, «попереднє спростування» неправдивих наративів до того, як вони вкоріняться (наприклад, інформування людей про поширені тактики дезінформації), та зміцнення стійкості через цифрову грамотність. Висновок: без узгоджених дій швидкість і охоплення цифрової дезінформації можуть заглушити правду — тому Європа повинна постійно адаптувати свої стратегії в цьому хаотичному інформаційному ландшафті.

Джерело: datajournalism.com

Підходи, орієнтовані на рішення, у цифрових медіа

Незважаючи на складність завдання, для боротьби з дезінформацією через цифрові медіа застосовуються численні методи, орієнтовані на пошук рішень:

→ **Превентивні кампанії:** замість того, щоб лише реагувати, попереджувальне спростування дезінформації передбачає попереднє ознайомлення людей з невеликою дозою тактик дезінформації, як своєрідна «вакцина» для розуму. У 2022 році дослідники та підрозділ Google Jigsaw провели [рекламні кампанії на YouTube](#) у Східній Європі, показуючи короткі відеоролики про те, як працюють пропаганда та маніпуляції. Такі відео, спрямовані на попереджувальне спростування дезінформації, сприяли формуванню більш скептичного ставлення глядачів до подальших фейкових новин. Це інноваційне використання цифрових медіа допомагає «вакцинувати» громадськість.

Підходи, орієнтовані на рішення, у цифрових медіа

- **Перевірка за допомогою краудсорсингу:** такі ініціативи, як [Truly Media](#) (платформа для спільної перевірки) або [«Community Notes» у Twitter \(раніше — Birdwatch\)](#), дають змогу самим користувачам брати участь у перевірці фактів та додавати контекст до сумнівних дописів. У ЄС прикладом такої ініціативи стала кампанія «Facts Against Fake». Наприклад, прочитайте цю статтю: <https://www.dw.com/en/fact-check-how-to-spot-fake-news-ahead-of-eu-elections/a-69046888>.
- **Законодавчі рамки:** Хоча це не є «цифровими медіа» як такими, нові закони, такі як Закон про цифрові послуги (DSA), змушують платформи бути більш прозорими та відповідальними за ризики, пов'язані з контентом, включаючи дезінформацію. Згідно з DSA, дуже великі платформи повинні оцінювати та мінімізувати системні ризики, що призвело до створення більш надійних систем для виявлення та зменшення шкідливого фейкового контенту у стрічках користувачів ЄС. Ці нормативні заходи працюють у тандемі з зусиллями цифрових медіа щодо створення безпечнішого інформаційного простору.

Підходи, орієнтовані на вирішення проблем, у цифрових медіа

→ **Ігри та виклики з медіаграмотності:** ГО та освітяни використовують цифрові інструменти, щоб залучити людей до навчання розпізнаванню фейків. Наприклад, [онлайн-гра «Bad News»](#) (доступна кількома європейськими мовами) дозволяє гравцям увійти в роль творця фейкових новин, щоб дізнатися, як працює дезінформація — це веселий, інтерактивний спосіб виховати обізнаних споживачів медіа.

Вчені, які працювали з нами над розробкою цієї гри, виявили, що гра в «Bad News» покращує здатність людей виявляти техніки маніпуляції в публікаціях у соціальних мережах, підвищує їхню впевненість у виявленні таких технік та зменшує їхню схильність ділитися маніпулятивним контентом з людьми у своїх мережах. Більше про наукові основи гри можна прочитати [тут](#)

Джерело

<https://www.getbadnews.com/en>

Практичний приклад: боротьба з інфодемією під час COVID-19

«Інфодемія» COVID-19 (2020–2021 рр.) — хвиля дезінформації про здоров'я по всій Європі. Неправдиві методи лікування, міфи про шкоду вакцин та теорії змови щодо вірусу становили загрозу для громадського здоров'я. Цифрові медіа були одночасно винуватцями та ліками:

- **Поширення неправди:** безпідставні твердження, такі як те, що вживання хлорного розчину лікує COVID або що мережі 5G поширюють вірус, швидко поширювалися в соціальних мережах та месенджерах, іноді швидше, ніж рекомендації органів охорони здоров'я.
- **Швидка перевірка фактів:** Фактчекери по всій Європі співпрацювали як ніколи раніше. EDMO координувала щотижневі брифінги, на яких фактчекери з різних країн повідомляли про найпопулярніші фейки. Це означало, наприклад, якщо в Іспанії з'являлася небезпечна чутка про фейкове лікування, команди в інших країнах отримували попередження, щоб стежити за цією інформацією та спростовувати її своїми мовами.

Практичний приклад: боротьба з інфодемією під час COVID-19

- **Втручання платформ:** YouTube скоригував свої алгоритми, щоб знизити рейтинг відео, що поширюють фейкові новини про COVID. Facebook і Twitter створили банери з посиланнями на авторитетні джерела інформації про здоров'я (наприклад, ВООЗ або національні міністерства охорони здоров'я), які з'являлися, коли користувачі шукали теми, пов'язані з COVID. Вони також видалили сотні акаунтів, які неодноразово поширювали неправдиву інформацію про пандемію.
- **Авторитетний цифровий контент:** Органи охорони здоров'я та Європейська комісія активізували свою присутність у соціальних мережах. ЄС запустив офіційний веб-сайт, присвячений розвінчуванню міфів, та поширював у Twitter інфографіку, яка спростовувала популярні міфи про COVID (наприклад, роз'яснюючи, що маски не спричиняють отруєння вуглекислим газом, на відміну від того, що стверджували популярні дописи). WhatsApp співпрацював із ВООЗ, щоб створити чат-бота, якому користувачі могли надсилати повідомлення, щоб отримати фактичні відповіді на запитання про COVID, тим самим протидіючи потоку чуток у WhatsApp.

Практичний приклад: боротьба з інфодемією під час COVID-19

→ **Результат:** Хоча «інфодемія» була складним викликом, ці комплексні цифрові заходи виявилися ефективними. Опитування показали, що багато європейців бачили або чули спростування неправдивих тверджень, з якими вони стикалися. Важливо, що криза сприяла тривалим покращенням: платформи стали більш чутливими до медичної дезінформації, а транскордонні мережі з перевірки фактів зміцнилися. Цей приклад підкреслює, як цифрові медіа-інструменти (від чат-ботів до скоординованого спростування) можуть бути задіяні для протидії масовій хвилі дезінформації.

Виклик «Думай як фахівець з перевірки фактів».

→ Мета — відпрацювати навички перевірки інформації за допомогою цифрових інструментів:

- 1 Знайдіть твердження:** Зайдіть на платформу соціальних медіа або сайт новин і знайдіть популярне твердження або заголовок, який звучить сумнівно або надто радикально. (Наприклад, «ЄС заборонить особисті автомобілі до 2025 року!» або вражаюча статистика, якою хтось поділився у Twitter.)
- 2 Перевірте за допомогою цифрових інструментів:** Використовуйте щонайменше два методи перевірки:
 - Здійсніть зворотний пошук зображення, якщо воно є (наприклад, за допомогою Google Images або TinEye), щоб перевірити, чи зображення старе або підроблене.
 - Зайдіть на сайти з перевірки фактів (такі як EUvsDisinfo, Snopes або місцевий сервіс перевірки фактів), щоб дізнатися, чи було це твердження перевірено.
 - Шукайте першоджерело новини (чи повідомляє про це відоме надійне ЗМІ, чи просто випадковий блог?).
 - Якщо це підозрілий веб-сайт, скористайтеся WHOIS або іншим сервісом перевірки доменів, щоб дізнатися, хто за ним стоїть.

Завдання

- 1** **Задokumentуйте свої висновки:** Запишіть, що ви виявили. Чи було твердження правдивим, неправдивим чи частково правдивим? Як ви це визначили? Якщо твердження було неправдивим, якої шкоди могло б завдати, якби люди в нього повірили?
- 2** **Обговорення та рефлексія:** Обговоріть, наскільки легко чи важко було спростувати це твердження. Як дизайн цифрової платформи допоміг або завадив вашій перевірці (наприклад, чи надавав якісь позначки про перевірку фактів або контекст)? Що це говорить про роль цифрових медіакомпаній у поширенні або стримуванні дезінформації?
- 3** Завдяки цьому вправі учні на власному досвіді відчувають, як виглядає детективна робота з викриття дезінформації в інтернеті.

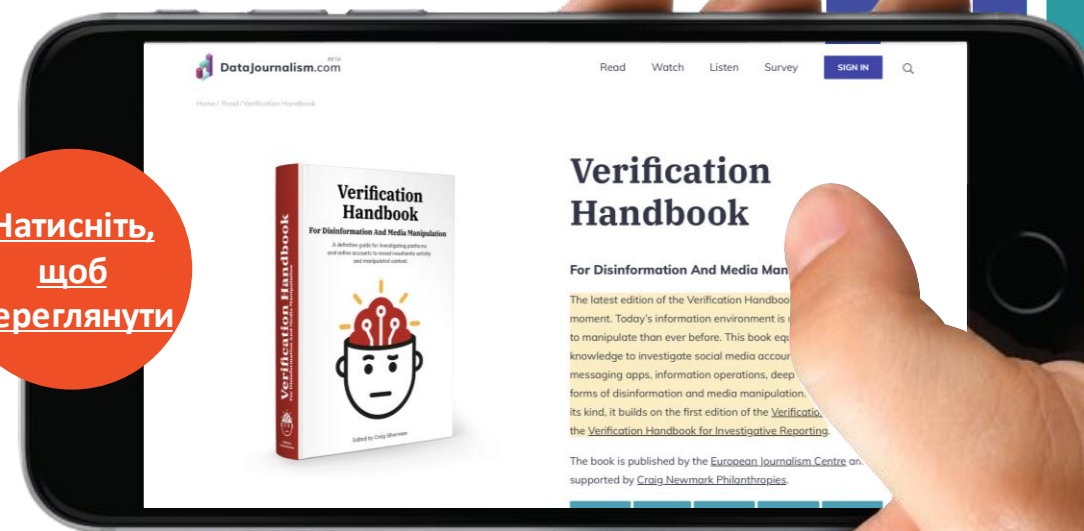
Мультимедійний ресурс

Посібник з верифікації

Джерело: «Посібник з перевірки інформації: Дезінформація та маніпуляції в ЗМІ» — Європейський центр журналістики.

Це безкоштовна електронна книга (доступна для завантаження у різних мовах), яка містить покрокові інструкції щодо перевірки онлайн-контенту та розслідування дезінформації. У ній розглядаються такі методи, як геолокація зображень, перевірка відео з використанням технології «діпфейк» та аналіз акаунтів у соціальних мережах.

Натисніть,
щоб
переглянути

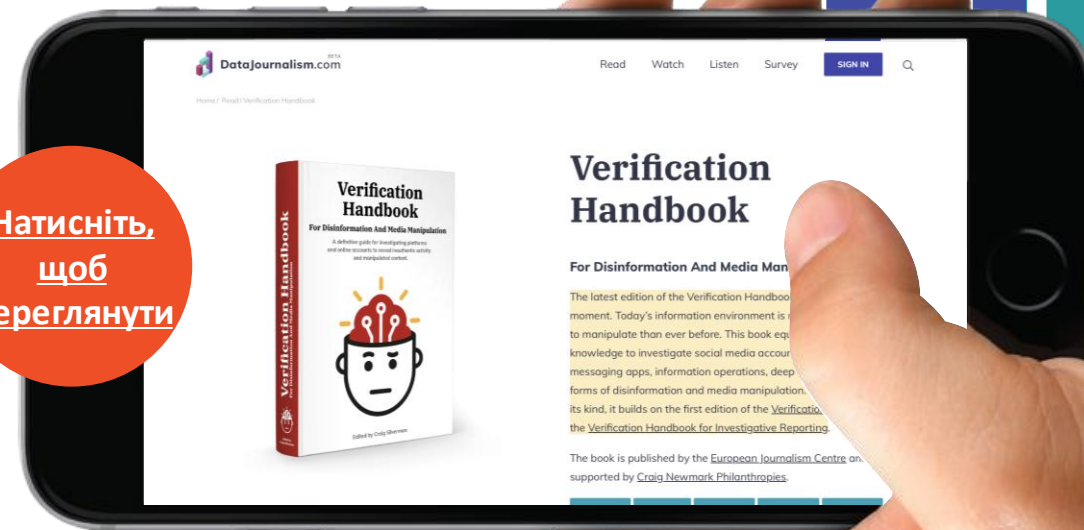
[Джерело](#)

Мультимедійний ресурс

Посібник з верифікації

Останнє видання вийшло у світ у критичний момент і «надає журналістам знання, необхідні для розслідування акаунтів у соціальних мережах, ботів, ... «діпфейків», а також інших форм дезінформації». Викладачі можуть використовувати уривки з цього посібника на заняттях, щоб продемонструвати, як професіонали борються з фейковими новинами. Учням пропонується прочитати розділ і випробувати один із запропонованих методів (наприклад, використання зворотного пошуку зображень або інструменту метаданих) на матеріалі, який вони знайдуть в інтернеті.

Натисніть,
щоб
переглянути

[Джерело](#)

Мультимедійний ресурс

Портал ЄС з розвінчання міфів

Ресурс: [Інтернет-портал EUvsDisinfo](#) — це інтерактивний веб-сайт, який підтримує робоча група ЄС з боротьби з дезінформацією. Він містить базу даних із можливістю пошуку, що налічує тисячі спростованих неправдивих повідомлень, які поширювалися в Європі.

Користувачі можуть здійснювати пошук за ключовими словами (наприклад, «НАТО», «вакцини», «імміграція»), щоб переглянути реальні приклади дезінформації та ознайомитися з аналізом перевірки фактів, що лежить в їхній основі.

Натисніть,
щоб
переглянути

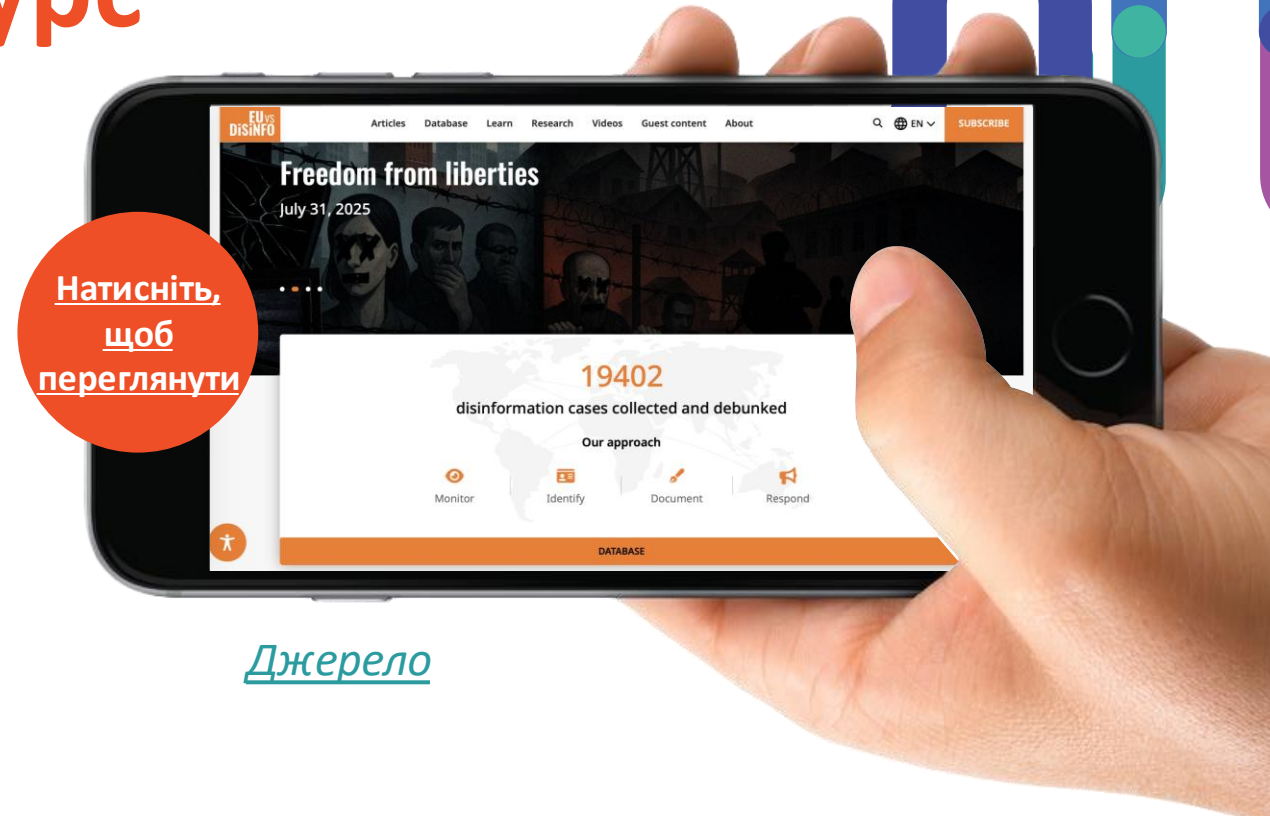
[Джерело](#)

Мультимедійний ресурс

Портал ЄС з розвінчання міфів

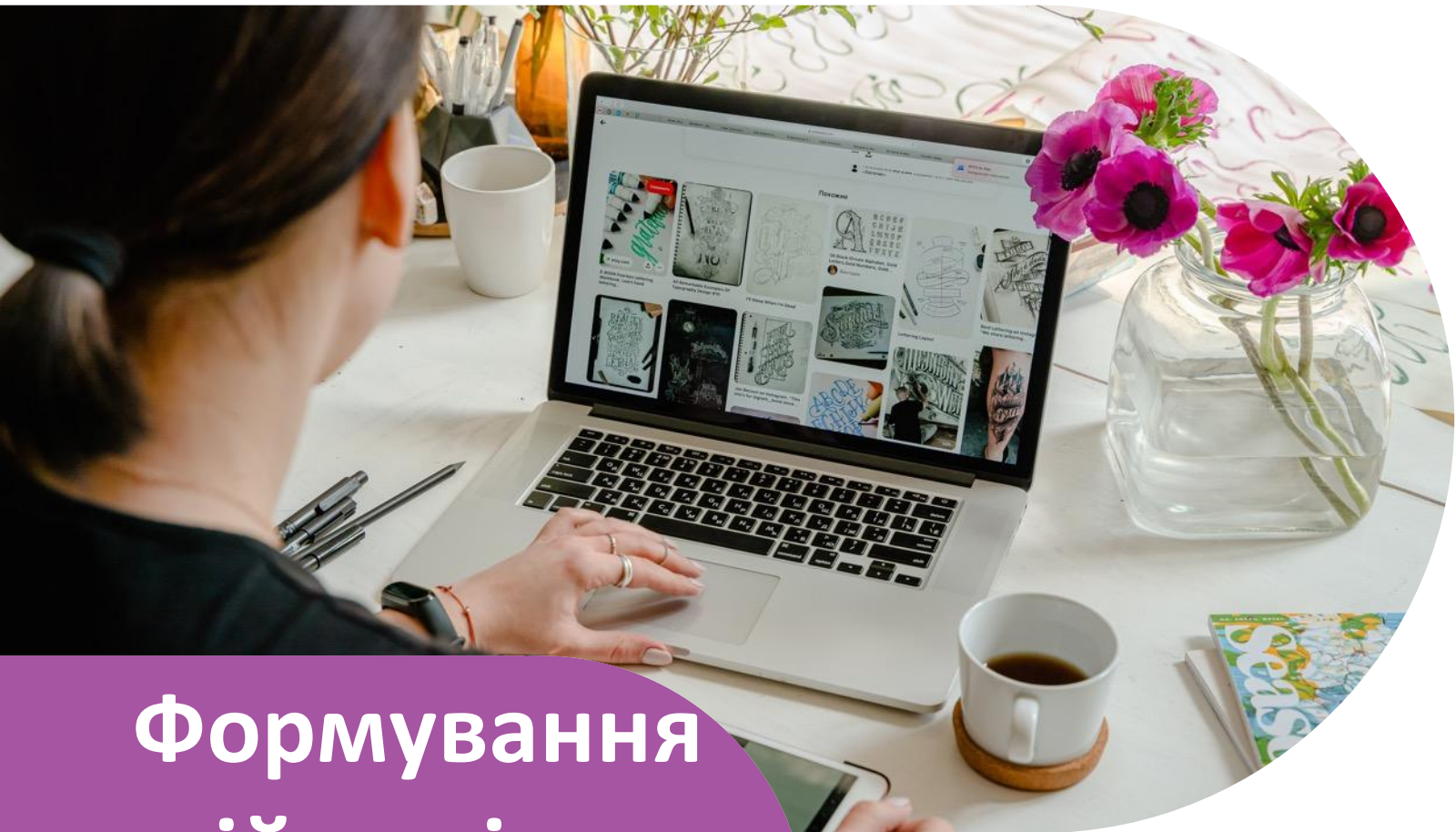
На порталі також публікуються щотижневі звіти про тенденції у сфері дезінформації, в яких пояснюється, як поширюються неправдиві наративи в різних країнах. Наприклад, можна дізнатися, як певна фейкова новина про те, що «5G спричиняє COVID», з'явилася різними мовами.

Ознайомлюючись із цим порталом, учні отримують практичне розуміння поширених тем дезінформації та роботи, яка проводиться для протидії їм.

[Джерело](#)

(Якщо є можливість, покажіть інфографіку з сайту, що ілюструє мережу дезінформації, або попросіть учнів знайти міф на свій вибір.)

Формування СТІЙКОСТІ

Медіаграмотність
та критичне
мислення

Зрештою, найбільш стійким рішенням проблеми дезінформації є поінформована та критично мисляча громадськість. Ініціативи у сфері цифрових медіа в Європі наголошують на розширенні можливостей користувачів:

Формування СТІЙКОСТІ

Медіаграмотність
та критичне
мислення

Медіаграмотність в освіті:

Багато європейських країн включили цифрову грамотність до шкільних програм, навчаючи учнів розпізнавати упереджену або неправдиву інформацію в інтернеті. Наприклад, Фінляндію часто згадують за її комплексний підхід до навчання школярів виявляти фейкові новини в рамках громадянської освіти.

Кампанії з підвищення обізнаності громадськості:

Організації проводять челенджі в соціальних мережах, такі як #ThinkBeforeSharing, заохочуючи людей зупинитися та перевірити інформацію перед тим, як поширювати її. На сайтах Європейської комісії розміщені вікторини на кшталт «Чи зможете ВИ виявити фейкові новини?», щоб залучити громадян до інтерактивної взаємодії.

Формування СТІЙКОСТІ

Медіаграмотність
та критичне
мислення

Перевірка фактів як звичка: Деякі ЗМІ зараз регулярно включають рубрики з перевірки фактів у свої програми чи інформаційні бюлетені (наприклад, «Reality Check» від BBC, «Les Observateurs» від France24). Завдяки тому, що перевірка фактів стає помітною частиною щоденного споживання медіа, громадськість звикає до того, що твердження піддаються ретельній перевірці.

Громадські ініціативи: Місцеві бібліотеки та громадські центри проводять семінари (особисто або у форматі вебінарів) з цифрових навичок для людей похилого віку та інших груп, усвідомлюючи, що дезінформація часто націлена на тих, хто не дуже обізнаний у цифрових технологіях. На цих семінарах часто навчають, як перевіряти джерела та не довіряти всьому, що з'являється у Facebook чи WhatsApp.

Формування стійкості

Медіаграмотність
та критичне
мислення

Сприяння якій журналістиці: Підтримка незалежної, якісної журналістики (через передплату, пожертви або державне фінансування) є більш широким, але надзвичайно важливим компонентом — якщо люди мають доступ до надійних джерел новин, яким вони довіряють, вони рідше піддаються дезінформації на випадкових веб-сайтах. ЄС визнав це, фінансуючи проекти, що сприяють розвитку місцевих ЗМІ та журналістських розслідувань (що пов'язано з транскордонними ініціативами, описаними в Темі 1). Поєднуючи ці зусилля, Європа поступово формує стійке цифрове громадянство, здатне критично орієнтуватися у потоці інформації в інтернеті.

Висновок

Спільні зусилля заради правди

Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією є багатогранною: це поле битви, де неправда та правда змагаються за увагу. Досвід Європи показує, що жоден учасник не може вирішити цю проблему самотужки. Це вимагає співпраці між технологічними платформами (для вдосконалення систем та обміну даними), фахівцями з перевірки фактів та журналістами (для виявлення та спростування неправди), політиками (для встановлення правил гри та підтримки передової практики) і, що найважливіше, громадянами (для відповідальної участі).

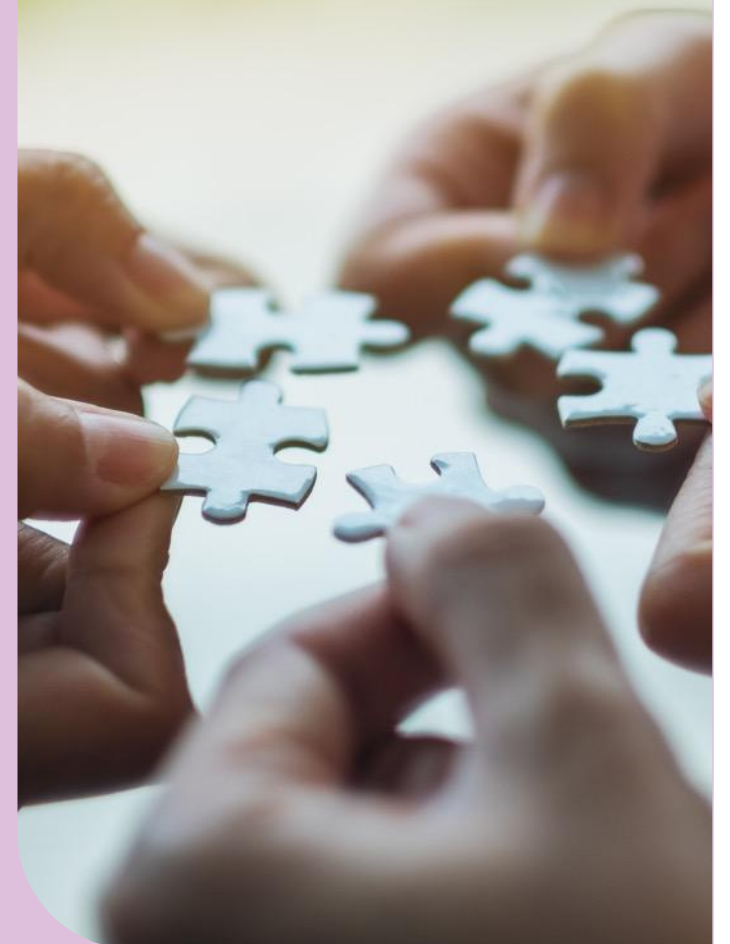
Тон рішень є оптимістичним: завдяки інноваціям (таким як відео для попередження фейків та інструменти перевірки) та співпраці (такій як транскордонні мережі перевірки фактів) ситуацію можна змінити. Європейські демократії адаптуються – вчаться швидше та розумніше реагувати на дезінформацію. Надалі необхідна постійна пильність, оскільки розповсюджувачі фейкових новин будуть вдосконалювати свої тактики.

Висновок

Але, озброївшись отриманим досвідом та набором цифрових стратегій, інформаційний простір Європи можна захистити. Підсумовуючи, цифрові медіа — це не лише канал поширення дезінформації; це також потужна платформа для поширення правди, якщо застосовувати правильні підходи.

(Джерела: Посібник з верифікації в хаотичному інформаційному середовищі datajournalism.com; ОБСЄ/УВКБ ООН про зміну токсичних наративів osce.org; ініціативи зі спільної перевірки фактів osce.org.)

Модуль 2: Наративи в цифрових медіа та сприяння транскордонному діалогу

Ви завершили **Частина 2 – Напрямок 2**
Роль цифрових медіа у боротьбі з дезінформацією в європейському політичному дискурсі

Далі йде **Частина 3 – Напрямок 3**
Медійне висвітлення міграції та мультикультуралізму в Європі

www.includememedia.eu

This resource is licensed under CC BY 4.0

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the Finnish National Agency for Education. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them

* З метою економії паперу, будь ласка, друкуйте цей документ у відтінках сірого або чорно-білому режимі, а не у кольорі. Будь ласка, друкуйте на обох сторонах аркуша (двосторонній друк) та, якщо можливо, друкуйте кілька слайдів або сторінок на одному аркуші.